

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum virtutes sint in nobis a natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

erit fides in intellectu speculatio, secundum quod subiacet imperio voluntatis, sicut temperantia est in concupiscibili secundum quod subiacet imperio rationis. Unde voluntas imperat intellectui credendo, non solum quantum ad actum exequendum, sed quantum ad determinationem obiecti. Quia ex imperio voluntatis in determinatum medium a ratione concupiscibilis per temperantiam tendit, prudentia vero est in intellectu sine ratione practica, ut dictum est.

Art. preced.

Non quidem ita quod ex voluntate determinetur obiectum prudentiae, sed solum finis, obiectum autem ipsa perquirat: praesupposito enim a voluntate sine boni, prudentia perquirat vias, per quas hoc bonum & perficiatur & conferretur. Sic igitur patet, quod habitus in intellectu existentes, diuersimode se habent ad voluntatem. Nam quidam in nullo a voluntate dependent, nisi quantum ad eorum usum, & hoc quidem per accidens, cum huiusmodi usus habituum aliter a voluntate dependat, & aliter ab habitibus praedictis, sicut sunt scientia, & sapientia, & ars: non enim per hos habitus homo ad hoc perficitur, ut homo eis bene velit uti, sed solum ut ad hoc sit potens. Aliquis vero habitus intellectus dependet a voluntate, sicut a qua accipit principium suum, nam finis in operatiuis principium est, & sic se habet prudentia. Aliquis vero habitus est determinatione obiecti a voluntate accipit, sicut est in fide. Et licet oes quoquo modo possint dici virtutes, tamen perfectius & magis proprie duo ultimi habent rationem virtutis, licet ex hoc non sequatur, quod sint nobiliores habitus, aut perfectiores.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod habitus intellectus speculatiui ordinatur ad actum proprium, quod perfectum reddit, qui est veri consideratio. Non autem ordinatur sicut in finem in aliquem exteriorum actum, sed sine habet in suo actu proprio. Intellectus autem practicus ordinatur sicut in finem in alium exteriorum actum, non enim consideratio de agendis, vel faciendis pertinet ad intellectum practicum, nisi propter agere vel facere. Et sic habitus intellectus speculatiui reddit actum suum nobiliori modo bonum, quam habitus intellectus practici, quia ille ut finem, hic ut ad finem, licet habitus intellectus practici ex eo quod ordinatur ad bonum sub ratione boni, putat praesupponit voluntati, magis proprie habeat rationem virtutis.

AD SECVNDVM dicendum, quod homo non dicitur bonus simpliciter, ex eo quod est in parte bonus, sed ex eo, quod secundum totum est bonus. Quod quidem contingit per bonitatem voluntatis. Nam voluntas imperat actibus omnium potentiarum humanarum. Quod provenit ex hoc quod quilibet actus est bonum suae potentiae, unde solus ille dicitur esse bonus homo simpliciter, qui habet bonam voluntatem. Ille autem qui habet bonitatem secundum aliquam potentiam, non praesupposita bona voluntate, dicitur bonus secundum quod habet bonum visum & auditum, aut est bene videns & audiens. Et sic patet quod ex eo, quod homo habet scientiam, non dicitur bonus simpliciter, sed bonus secundum intellectum, vel bene intelligens, & similiter est de arte, & de alijs huiusmodi habitibus.

AD TERTIVM dicendum, quod scientia diuisa contra moralem virtutem, & tamen ipsa est virtus intellectualis, vel etiam diuisitur contra virtutem propriissime dictam.

In corp. art.

Sic enim ipsa non est virtus, ut supra dictum est. AD QVARTVM dicendum, quod intellectus speculatiuus non ordinatur ad aliquid extra se, ordinatur autem ad proprium actum sicut ad finem. Felicitas autem ultima

scilicet contemplatiua in eius actu consistit, unde actus speculatiui intellectus sunt propinquiores felicitati ultimae per modum similitudinis, quam habitus practici intellectus, licet habitus intellectus practici fortasse sint propinquiores per modum preparationis, vel per modum meriti.

AD QVINTVM dicendum, quod per actum scientiae, aut alicuius talis habitus potest homo mereri secundum quod imperatur a voluntate, sine quo nullum est meritum. Tamen scientia non ad hoc perficit intellectum, ut dictum est. Non enim ergo quod homo habet scientiam efficitur bene uolens considerari, sed solummodo bene potens. Et ideo in la voluntas non opponitur scientiae uel arti, sicut prudentiae uel fidei, aut temperantiae. Et ideo etiam Phil. dicit quod ille qui peccat voluntarius in agendis est minus prudens, licet e contrario sit scientia & arte. Nam grammaticus qui in uoluntate peccat apparet esse minus sciens grammaticum.

ARTICVLVS VIII.

Virtus virtutes inest nobis a natura.

OSTAVO queritur, utrum virtutes inest nobis a natura. Et videtur quod sic. Dicit enim Damasc. 3. lib. Naturales sunt virtutes & naturae & aequaliter inest nobis.

¶ 2. Praet. Matth. 4. super illud. Circuibat lesus iherosolimam, iustitiam, humilitatem, quales naturae habet homo.

¶ 3. Praet. Rom. 2. dicitur quod homines non habent legem, naturaliter ea quae legis sunt, factum. Sed hoc praecipit actum uirtutis, ergo actum uirtutis naturaliter homo facit. Et ita videtur quod virtus sit a natura.

¶ 4. Praet. Antonius dicit in sermone ad monachos. Si naturam uoluntas mutauerit, peruenit ad conditio seruatur, & uirtus est. Et in eodem sermone dicitur, quod sufficit homini naturalis oratio, si naturam non elset, si uirtutes non essent naturae, ergo uirtutes sunt naturales.

¶ 5. Praet. Tullius dicit, quod celsitudo animi est nobis a natura. Sed hoc videtur ad magnanimitatem pertinere, ergo magnanimitas inest nobis a natura & eadem ratione aliae uirtutes.

¶ 6. Praet. Ad faciendum opus uirtutis non requiritur nisi posse bonum, & uelle, & nosse. Sed bonum inest nobis a natura, ut dicit Aug. in 2. de Lib. arbit. Velle etiam bonum inest homini a natura, ut idem dicit super Genes. ad litteram. Possit etiam bonum inest homini naturaliter, cum uoluntate domina sui actus, ergo ad opus uirtutis sufficit natura. Virtus igitur est homini naturalis, quantum ad sui inchoationem. Sed diceretur quod uirtus est homini naturalis quantum ad sui inchoationem, in perfectio uirtutis non est a natura.

¶ 7. Sed contra est quod Damasc. dicit in 2. lib. moralium in eo quod secundum naturam in uirtute sumus, in uirtute autem ab eo quod est secundum naturam ex uirtute ad id, quod est praeter naturam deuenimus, & in malitia sumus. Ex quo patet quod secundum naturam inest a malitia declinare. Sed hoc est per se uirtutis, ergo & perfectio uirtutis est a natura.

¶ 8. Praet. Virtus cum sit forma, est quod ad simpliciter & partibus carens. Si igitur secundum aliquod est a natura, videtur quod totaliter sit a natura.

¶ 9. Praet. Homo dignior est & perfectior alijs creaturis rationalibus. Sed aliae creaturae sufficienter habent a natura ea quae pertinent ad suam perfectionem. Cum igitur uirtutes sint

tes sunt quædam perfectiones hominis, videtur quod insunt homini a natura. Sed diceretur quod hoc non potest esse, quia perfectio hominis consistit in multis & diversis: natura autem ordinatur ad unum.

¶ 10 Sed contra est, quod virtutis inclinatio est etiam ad unum, sicut & naturæ. Dicitur enim Tullius, quod virtus est habitus in modum naturæ rationi consentaneus. ergo nihil prohibet virtutes inesse homini a natura.

¶ 11 Præter. Virtus in medio consistit. Medium autem est unum determinatum. ergo nihil prohibet inclinationem naturæ esse ad id, quod est virtutis.

¶ 12 Præter. Peccatum est privatio modi, speciei, & ordinis: sed peccatum est privatio virtutis. ergo virtus consistit in modo, specie, & ordine: sed modus, species, & ordo sunt homini naturalia. ergo virtus est homini naturalis.

¶ 13 Præter. Pars appetitiva in anima sequitur partem cognitivam: sed in parte cognitiva est aliquis habitus naturalis, scilicet intellectus principiorum. ergo & in parte appetitiva & affectiva, quæ est subiectum virtutis, est aliquis habitus naturalis. Et ita videtur quod aliqua virtus sit naturalis.

¶ 14 Præter. Naturale est cuius principium est intra, sicut ferri sursum est naturale igni, quia principium huius motus est in eo quod movetur. Sed principium virtutis est in homine. ergo virtus est homini naturalis.

¶ 15 Præter. Cuius est semen naturale, ipsum quoque est naturale: sed semen virtutis est naturale. Dicitur enim quædam glossa Hebræorum. quod voluit Deus in seminare omni animæ initia sapientiæ & intellectus. ergo videtur quod virtutes sint naturales.

¶ 16 Præter. Contraria sunt eiusdem generis. sed virtus contrariatur malitiæ. Malitiæ autem est naturalis. Dicitur enim Sapientia 12. Erat enim naturalis malitiæ eius. Et Ephesius 2. dicitur. Eramus natura filij iræ. ergo videtur quod virtus sit naturalis.

¶ 17 Præter. Naturale est quod vires inferiores rationi subdantur. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, quod appetitus superior qui est rationis, movet inferiorem qui est partis sensitivæ, sicut sphaera superior movet inferiorem sphaeram: virtus autem moralis in hoc consistit, quod inferiores vires rationi subdantur. ergo huiusmodi virtutes sunt naturales.

¶ 18 Præter. Ad hoc quod aliquis motus sit naturalis, sufficit naturalis aptitudo interioris principij passivi. Sic enim generatio simplicium corporum dicitur naturalis, & etiam motus celestium corporum. Nam principium actuum celestium corporum non est natura, sed intellectus: principium etiam generationis simplicium corporum est extrinsecus. Sed ad virtutem inest homini aptitudo naturalis. Dicit enim Philosophus in 2. Ethicorum. Innatis quidem nobis a natura suscipere, perfectis autem ab assuetudine. ergo videtur quod virtus est naturalis.

¶ 19 Præter. Illud quod inest homini a naturitate, est naturale: sed secundum Philosophum in 6. Ethicorum. quidam consistunt a naturitate videtur esse fortis & temperati, & secundum alias virtutes dispositi, & Iob 33. Ab infantia crevit mecum miseratio, & de utero egressa est mecum. ergo virtutes sunt homini naturales.

¶ 20 Præter. Natura non deficit in necessariis: sed virtutes sunt homini necessariae ad finem ad quem naturaliter ordinatur, scilicet ad felicitatem quæ est actus virtutis perfectæ. ergo virtutes habet homo a natura.

SED CONTRA. Naturalia per peccatum non amittuntur, unde Dionysius dicit 4. cap. de Divinis nominibus. quod data naturalia in demonibus permanent. Sed virtutes per peccatum amittuntur. ergo non sunt naturales.

A ¶ 2 Præter. Ea, quæ insunt naturaliter, & ea, quæ sunt a natura, neque assuescimus, neque disuescimus: sed ea quæ sunt virtutis, possumus assuescere & disuescere. ergo virtutes non sunt naturales.

¶ 3 Præter. Ea, quæ insunt naturaliter, cõiter insunt omnibus: sed virtutes non insunt cõiter omnibus, cum quibusdam insint vitia contraria virtutibus.

¶ 4 Præter. Naturalibus, neque meremur, neque demeremur, quia sunt in nobis: sed virtutibus meremur, sicut & vitij demeremur. ergo virtutes & vitia non sunt naturalia.

RESPON. Dicendum, quod diversificati sunt aliqui circa productionem formarum naturalium, ita diversificati sunt circa adaptionem scientiarum & virtutum. Fuerunt enim aliqui, qui posuerunt formas preexistere in materia secundum actum, latenter autem, & per agens naturale reducuntur de occulto in manifestum. Et hæc fuit opinio Anaxagoræ, qui posuit omnia esse in omnibus, ut ex omnibus omnia generari possent. Alij autem dixerunt formas esse totaliter ab extrinseco, vel participatione idæarum, ut posuit Plato, vel intelligentia agente, ut posuit Avicenna. & agentia naturalia disponunt solummodo materiam ad formam. Tertia est via Aristotelis, quæ ponit, quod formæ preexistunt in potentia materiam, sed reducuntur in actum per agens exterius naturale. Similiter etiam & circa scientias & virtutes aliqui dixerunt, quod scientiæ & virtutes insunt nobis a natura, & per studium solummodo tolluntur impedimenta scientiæ & virtutis.

C Et hoc videtur Plato posuisse, qui posuit scientias & virtutes causari in nobis per participationem formarum separatarum: sed a natura impediatur ab earum usu per unionem ad corpus: quod impedimentum tolli oportebat per studium scientiarum, & exercitium virtutum. Alij vero dixerunt, quod scientiæ & virtutes sunt in nobis, ex influxu intelligentiæ agentis, ad cuius influentiam recipiendam homo disponitur per studium & exercitium. Tertia est opinio media, quod scientiæ & virtutes sunt aptitudines in nobis a natura: sed earum perfectio non est nobis a natura. Et hæc opinio melior est: quia sicut circa formas naturales nihil derogat virtus naturalium agentium, ita circa adaptionem scientiæ & virtutis studio & exercitio sua efficaciam conferuat. Scientiam tamen est, quod aptitudo perfectionis & formæ in aliquo subiecto potest esse dupliciter. Uno modo, secundum potentiam passivam tantum, sicut in materia aeris est aptitudo ad formam ignis. Alio modo secundum potentiam passivam & activam simul, sicut in corpore sanabili est aptitudo ad sanitatem: quia & corpus est susceptivum sanitatis. Et hoc modo in homine est aptitudo naturalis ad virtutem, partim quidem secundum naturam speciei, partim aptitudo ad virtutem est cõis omnibus hominibus, & partim secundum naturam individui, secundum quod quidam præ alijs sunt apti ad virtutem. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod in homine triplex potest esse subiectum virtutis, sicut ex superioribus patet, scilicet intellectus, voluntas, & appetitus inferior, qui in concupiscibilem & irascibilem dividitur. In unoquoque autem est cõsiderare aliquo modo & susceptibilitatem virtutis, & principium actuum virtutis. Manifestum est enim, quod in parte intellectiva est intellectus possibilis, qui est in potentia ad omnia intelligibilia, in quorum cognitione consistit intellectualis virtus, & intellectus agens cuius lumine intelligibilia sunt actu. Quorum quædam statim a principio naturaliter homini innotescunt ab ipso studio & inquisitione, & huiusmodi sunt principia prima, non solum in speculativis, ut omne totum est maius sua

1. Physic. com. 17. a medio illius.
1. Meth. com. 6. com. 3.
1. de gener. animal. ca. 1. 18. & 19.

1. Meth. com. 6. com. 1.

Idem prima secunda, q. 63. art. 1. 2. secunda secunda q. 108. art. 2. R. 3. scripto, dist. 31. q. 1. art. 2.

D. 852.

Art. preced.

parte, & similia, sed etiam in operatiuis, vt malum esse fugiendum, & huiusmodi: hæc autem naturaliter nota, sunt principia totius cognitionis sequētis, quæ per studium acquiruntur, siue sit practica, siue sit speculatiua. Similiter autem circa voluntatem, manifestum est, quod est aliquod principium actuum naturale. Nam voluntas naturaliter inclinatur in vltimū finem. Finis autem in operatiuis habet rationē principij naturalis. ergo inclinatio voluntatis est quoddam principium actuum respectu oīs dispositionis, quæ per exercitiū in partē effectiua acquiruntur. Manifestum autem est, quod ipsa voluntas in quantum est potētia ad vtrumlibet se habens in his, quæ sunt ad finem, est susceptiua habitualis inclinationis in hac vel in illa. Irascibilis autē & concupiscibilis naturaliter sunt obaudibiles rationi: vnde naturaliter sunt susceptiua virtutis quæ in eis perficitur, secundum quod disponuntur ad bonum rationis sequēdum. Et omnes prædictæ inchoationes virtutum confesuntur naturā speciei humanæ, vnde & omnibus sunt communes. Est autem aliqua inchoatio virtutis, quæ consequitur naturam indiuidui, secundum quod aliquis homo ex naturali complexionē, vel cœlesti impressione inclinatur ad actum alicuius virtutis, & hæc quidē inclinatio est quædam virtutis inchoatio, nō tñ est virtus perfectā: quia ad virtutem perfectam requiritur moderatio rōnis, vnde & in definitione virtutis ponitur, quod est electiua mediū secundū rationē rectā. Si n. aliquis abiq; rationis discretione inclinatioē hñōi sequeretur, frequēter peccaret. Et sicut hæc virtutis inchoatio absque rationis opere, perfectę virtutis rationem non habet, ita nec aliqua præmissarum. Nam ex vniuersalibus principijs in specialia, peruenitur per inquisitionem rationis. Rationis est officio ex appetitu vltimi finis homo deducitur in ea, quæ sunt conuenientia illi fini. Ipsa etiam ratio imperando irascibilem & concupiscibilem facit sibi esse subiectas, unde manifestum est, quod ad consumationem virtutis requiritur opus rationis, siue virtus sit in intellectu, siue sit in voluntate, siue in irascibili, & concupiscibili: hæc tñ est cōsumatio, quod virtutē inferioris partis ordinatur inchoatio virtutis, quæ est in superiori, sicut ad virtutē quæ est in uolūtate aptus redditur homo, & per inchoationē virtutis, quæ est in voluntate, & per eam, quæ est in intellectu. Ad virtutē vero, quæ est irascibili & concupiscibili per inchoationem virtutis, quæ est in eis, & per eā, quæ est in superioribus, sed non e conuerso: unde etiā manifestum est, quod ratio, quæ est superior, operatur ad cōpletionem oīs virtutis. Diuiditur autē principij operatiuū, quod est rō, a principio operatiuo quod est natura, ut patet in 2. Phyl. eo quod rōnalis potestas est ad opposita, natura autē ordinatur ad unum, unde manifestum est, quod perfectio, virtutis non est a natura, sed a ratione.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod virtutes dicuntur naturales, quantum ad naturales inchoationes virtutum, quæ insunt homini, non quantum ad earum perfectionem. Et similiter dicendum ad secundum, tertium, quartum, & quintum.

AD SEXTUM dicendum, quod posse bonum simpliciter inest nobis a natura, eo quod potentia sunt naturales, uelle autē & scire est nobis aliquo modo a natura, si secundū quādam inchoationē in vniuersali. Sed hoc non sufficit ad virtutē. Requiritur autem ad bonā operationē, quæ est effectus virtutis, quod homo præcipue & infallibiliter, ut in pluribus, bonū attingat, quod

nō pōt aliqs facere, sine habitu virtutis, sicut et manifestū est, quod aliqs in vniuersali scit opus artis facere, ut puta argumētari vel scire, aut aliquid huiusmodi facere. Sed ad hoc quod prompte & sine errore faciat, requiritur quod habeat artē, & similiter est in virtute.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ex natura naturæ homo aliquo modo declinet malitiam. Sed hoc quod hoc præcipue faciat & infallibiliter, requiritur habitus virtutis.

AD OCTAVUM dicendum, quod virtus nō dicitur partim a natura esse, eo quod aliqua pars eius sit natura. & aliqua non, sed quia secundum aliquo modum essendi imperfectum est a natura, scilicet secundum potentiam & aptitudinem.

AD NONVM dicendum, quod Deus est perfectissimus in bonita, vnde nullo indiget ad bonitatem cōsequendam. Subsistat autē superiores & est propinquior, quæ eis indigent ad consequendam perfectionem bonitatis ab ipso: homo autē qui est magis remotus, plus indiget ad assecutionem perfectæ bonitatis, quod est capax beatitudinis. Quæ autē creatura non est capax beatitudinis, paucioribus indiget quod homo, vnde homo est dignior eis, licet pluribus indigeat, sicut ille qui pōt consequi perfectam beatitudinem multo exercitius est melius dispositus, quod alio modo potest cōsequi nisi parua, sed per modicam exercitia.

AD X. dicendum, quod ea quæ sunt virtus naturæ possent esse inclinatio naturalis: sed ad ea quæ sunt virtutum nō posset esse inclinatio a natura, quia dispositio naturalis quæ inclinatur ad unam virtutem, inclinatur ad cōtrarium alterius virtutis, puta quod est dispositus secundū naturā ad fortitudinem, quod est in profecundo ardua, est minus dispositus ad infirmitudinem quæ consistit in refrenando palliores irascibiles, vnde videmus, quod animalia quæ naturaliter inclinatur ad actum alicuius virtutis, inclinatur ad vitiū cōtrarium alteri virtuti, sicut leo quæ naturaliter est audax, est etiam naturaliter crudelis. Hęc quidem naturalis inclinatio ad hanc uel illam virtutem sufficit alijs animalibus, quæ non possunt cōsequi perfectum bonum secundū virtutem, sed cōsequuntur qualecumque determinatum bonum. Hominines autem nati sunt peruenire ad perfectū bonum secundum uirtutem. Et ideo, oportet quod habeat inclinationem ad omnes actus virtutum. Quod cum nō possit esse a natura, oportet quod sit secundum rationem in qua existunt semina omnium uirtutum.

AD XI. dicendum, quod medium uirtutis non est terminatum secundum naturam, sicut est determinatum medium mundi in quod tendunt gravia: sed oportet, quod medium uirtutis determinetur secundum rationem rectam, ut dicitur in 2. Ethic. Quia quod est mediocre uni, est parum vel multum alteri.

AD XII. dicendum, quod modus, species, & ordinatio boni: unde modus, species & ordo, in quibus consistit boni nature naturaliter ad sunt homini, nec per se privatur: sed peccatum dicitur esse privatio modus, species & ordinis, in quibus consistit boni nature.

AD XIII. dicendum, quod uoluntas nō exit nō actus per aliquas species ipsa informates, sicut intellectus est possibilis, & ideo requiritur aliquis naturalis habitus in uoluntate ad naturale desiderium, & per hoc ex habitu naturali intellectus moueat uoluntas ad bonū bonum intellectum est obiectum uoluntatis.

AD XIII. dicendum, quod licet principium uirtutis sit intra hominem, scilicet ratio, tamen

Com. 49. & 9. Marc. 60. 3. tom. 3.

men hoc principium nō agit per modum naturæ. A Et ideo quod ab ea est, non dicitur naturale.

Et similiter dicendum est ad 15.
Ad XVI dicendum, quod malitia eorum erat naturalis in quantum erat in consuetudinem reducta, prout consuetudo est altera natura. Nos autem eramus natura filij iræ propter peccatum originale, quod est peccatum naturæ.

Ad XVII dicendum, quod naturale est, quod vires inferiores sunt subiectiones rationi: non autem quod sunt secundum habitum subiectæ.

Ad XVIII dicendum, quod motus dicitur esse naturalis propter aptitudinem naturæ mobilis, quando movens movet ad vnum determinate per modum naturæ: sicut generans in elementis, & motor corporum celestium. Sic autem non est in proposito. Unde ratio non sequitur.

Ad XIX dicendum, quod illa inclinatio naturalis ad virtutem, secundum quam quidam mox a natiuitate sunt fortes & temperati, non sufficit ad perfectam virtutem, vt dictum est.

Ad XX dicendum, quod natura non deficit homini in necessarijs: licet enim nō det omnia quæ sunt ei necessaria, tamen dat ei vnde possit oīa necessaria acquirere secundum rationem, & quæ ei deseruiunt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum virtutes acquirantur ex actibus.

NONO queritur, vtrū virtutes acquirantur ex actibus. Et vñ q̄ non. Dicit n. Aug. q̄ virtus est bona qualitas mētis, qua recte viuūt, qua nullus male vitur, quā Deus in nobis sine nobis operat. Sed illud quod fit ex actibus nostris nō operat Deus in nobis. ergo virtus non causatur ex actibus nostris.

¶ 2 Præt. Aug. dicit super illud Apostoli, Omne q̄ nō est ex fide &c. Omnīū infidelium vita p̄tām est, & nihil est bonum sine summo bono: vbi dicit cogitatio veritatis, falsa est virtus, et in optimis moribus. Ex quo habetur q̄ virtus non potest esse sine fide. Fides autē nō est ex operibus nostris, sed ex gratia, vt patet Ephes. 2. Gratia estis saluati per fidem, & non ex vobis, ne quis gloriatur. Dei enim donum est. ergo virtus nō potest causari ex actibus nostris.

¶ 3 Præt. Bernardus dicit, q̄ in casum quis ad virtutē laborat, nisi a domino eā sperandā putet. Quod autē speratur obtinendum a Deo, nō catur ex actibus nostris. virtus ergo non causatur ex actibus nostris.

¶ 4 Præt. Continentia est minus virtute, vt patet per Philo. in 7. Ethic. sed continentia non est in nobis nisi ex diuino munere, dicitur enim Sapient. 8. Scio quod non possum esse continens nisi Deus &c. ergo nec virtutes possumus acquirere ex nostris actibus, sed solum ex dono Dei.

¶ 5 Præt. Aug. dicit, quod homo non potest vitare peccatum sine gratia. Sed per uirtutem vitatur peccatum. Non enim potest esse homo simul uirtuosus & vitiosus. ergo uirtus non potest esse sine gratia. Non ergo potest acquiri ex actibus.

¶ 6 Præt. Per virtutē peruenitur ad felicitatem. Nā felicitas, virtutis est premiū, ut Phil. dicit in 1. Ethic. Si ergo ex actibus nostris acquiratur virtus, ex actibus nostris possumus peruenire ad vitā æternam, q̄ est hominis vltima felicitas sine gratia, quod est contra Apostolum Rom. 6. Gratia Dei vitā æterna.

¶ 7 Præt. Virtus computatur inter maxima bona, secundum August. lib. de Libero arbit. quia virtute nullus male vitur. Sed maxima bona sunt a Deo, secundum illud Iacob. 1. Omne datum optimum, &

omne donū perfectum &c. ergo videtur quod virtus non fit in nobis nisi ex dono Dei.

¶ 8 Præt. Sicut August. dicit in lib. de Lib. arbit. nihil potest formare seipsum: sed virtus est quædam forma animæ. ergo homo nō potest in se per suos actus causare virtutem.

¶ 9 Præt. Sicut intellectus a principio est in potētia essentiali ad sciētiā, ita vis affectiua ad virtutē: sed intellectus in potētia essentiali existēs ad hoc, vt reducat actū sciētiæ, indiget motore extrinseco. s. doctore ad hoc q̄ sciētiā acquirat in actu. ergo similiter ad hoc, q̄ homo virtutē acquirat, indiget aliquo agente exteriori, & non sufficiunt ad hoc actus proprij.

¶ 10 Præt. Acquisitio fit per receptionē. Actio autē non fit per receptionem, sed magis per emissionem, vel exitum actionis ab agente. ergo per hoc q̄ aliquid agimus, non acquiritur virtus in nobis.

¶ 11 Præt. Si per actū nostrū virtus in nobis acquiratur, aut acquiritur p̄ vnum, aut per plures. Non per vnum, quia ex vno non efficitur aliquis studiosus, vt dicitur 2. Ethic. Similiter etiā nec ex multis, quia multi actus cū non sint simul, non possunt simul aliquem effectum inducere. ergo videtur quod nullo modo virtus in nobis causatur ex actibus nostris.

¶ 12 Præt. Auic. dicit, quod virtus est potentia essentialiter rebus attributa ad suas peragēdas operationes: sed id quod essentialiter attribuitur rei, nō causatur ex actu eius. ergo virtus non causatur ex actu habentis virtutem.

¶ 13 Præt. Si virtus causatur ex actibus nostris, aut ex actibus virtuosis, aut ex actibus vitiosis. Nō ex vitiosis, quia illi magis destruant virtutem. Similiter nec ex virtuosis, quia illi præsupponūt virtutē. ergo nullo modo causatur ex actibus nostris virtus in nobis. Sed dicere, q̄ virtus catur ex actibus virtuosis imperfectis.

¶ 14 Sed contra. Nihil agit vltra suā speciē. Si ergo actus præcedentes virtutem sunt imperfecti, videtur quod non possunt causare virtutem perfectam.

¶ 15 Præt. Virtus est vltimum potētiæ, vt dicitur in 1. Coeli & mundi. Sed potentia est naturalis. ergo virtus est naturalis. & non ex operibus acquisita.

¶ 16 Præt. Vt dicitur 2. Ethic. virtus est quæ bonum reddit habentem. Sed homo est bonus secundum suam naturam. ergo virtus hominis est ei a natura, & non ex actibus acquisita.

¶ 17 Præt. Ex frequentia actus naturalis, non acquiritur nouus habitus.

¶ 18 Præt. Oīa habēt esse a sua forma. Sed gratia est forma virtutū. Nā sine gratia virtutes dicuntur esse informes. ergo virtutes sunt a gratia & non ab actibus.

¶ 19 Præt. Secundum Apostolum 2. Corin. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Sed infirmitas magis est passio quam actio. ergo virtus magis causatur ex passione quam ex actibus.

¶ 20 Præt. Cum virtus sit qualitas, mutatio quæ est secundum virtutē, videtur esse alteratio, nā alteratio est motus in qualitate: sed alteratio passio tantum est in parte animæ sensitivæ, ut patet per Philo. in 7. Phisic. Si ergo virtus acquiritur ex actibus nostris per quandam passionem & alterationem, sequetur quod uirtus sit in parte sensitiva, quod est contra August. qui dicit quod est bona qualitas mentis.

¶ 21 Præt. Per uirtutē hēt aliquis rectā electionē de fine ut dicitur 10. Ethic. Sed hęc rectā electionē de fine, vñ esse in potestate nostra, quia qualis vnusquisq̄ est, talis finis ei vñ dicitur 3. Ethic. hoc autem contingit nobis ex naturali cōplexione, vel ex impressione corporis.

Quæst. iij. p. S. Tho. II 4 poris

Lib. 1. ca. 19. i. et rat. cap. 9. 2 medio tom. 1.

Cap. 4. lib. 5. cap. 6. to. 5.

Cap. 6. to. 5.

In eo citato, in arg. 1.

Cap. 8. lib. 1. ca. 12. a medio rom. 5. ca. pit. 5. a medio tom. 5.